

Anys de llum a Tortosa

Dijous de la setmana passada, a l'Escola d'Art va ser inaugurat el programa 'Anys de llum a la ciutat'. Es tracta d'un conjunt d'activitats que es desplegaran al llarg dels pròxims dos mesos a diferents espais (Escola d'Art, el mercat, el Museu, l'Observatori de l'Ebre, el Col·legi d'Arquitectes, Arxiu Històric,...) sobre l'empenta social, cultural i científica a Tortosa en el període de finals del segle XIX a principis del XX.

Josép Bayarri Raga

Diario de Tortosa del 22 de novembre del 1894 informava de la creació de la secció d'enllumenat del Banc de Tortosa que procediria a la instal·lació elèctrica per a l'enllumenat públic d'alguns punts significatius de la ciutat a partir de la petita presa hidroelèctrica construïda dos anys abans a l'assut de Xerta. Quatre anys després se n'iniciava la comercialització i distribució a habitatges privats, que es generalitzà en pocs mesos. Eren anys de llum, culminació d'un procés de creixement de la ciutat que, malauradament, no duraria gaire.

La setmana passada es feia públic el premi Ciutat de Tortosa, que va escollir l'obra d'Agustí Agramunt *L'arribada del ferrocarril a Tortosa. Història d'una maniobra política*, relativa als moments previs i a les llargues, difícils i enrevessades negociacions per-

què el tren passés per la ciutat. Fou en un dels moments més importants de la història de Tortosa. El tren va arribar l'any de la Revolució de Setembre, que va iniciar uns temps de canvis socials i polítics en què Tortosa va tindre un paper rellevant (el Pacte Federal, entre altres esdeveniments). Semblava que la ciutat entrava a una dinàmica social de canvis amb una incipient burgesia d'arrel conservadora, però no tancada a actituds avançades, la figura més significativa de la qual fou l'alcalde i polític Teodoro González. Així fou, en part, almenys durant els darrers anys del XIX.

Entre 1875 i 1900, el que es coneix com la Restauració, Tortosa experimenta la transformació urbana més important de la seua història. Amb les muralles enderrocades, naixien els eixamples del Temple, Caputxins, el Rastre, Remolins i Ferreries; hi havia enllumenat elèctric,

El mercat, l'escorxador i el parc van ser les obres públiques més significatives del tombant dels segles XIX al XX.

xarxa de gas ciutat, aigua corrent, se n'estava renovant el clavegueram i empedrant els carrers; hi havia tres ponts metàl·lics, un mercat monumental, escorxador, un parc de grans dimensions, dos teatres, plaça de bous rehabilitada, escoles públiques recent modernitzades i col·legis religiosos, museu arqueològic, carreteres d'accés a la ciutat des de totes les direccions i tramvia a Roquetes i Jesús.

Alhora esdevé una empenta social,

cultural i científica de gran nivell: la creació d'institucions, associacions, periòdics i les cambres Agrària, de la Propietat i del Comerç, el Banc de Tortosa; i l'aparició d'un bon grup de personatges d'una gran lucidesa intel·lectual en els camps de l'arquitectura, la pintura, l'escultura, les lletres, la música i, fins i tot, el món empresarial. Noms com Ferran, Pedrell, Casanova, Querol, Gotós, Cardona, Gimeno, Marques, Altadill, Mompou, Montguí, Beltri... i els empresaris

Brunet, Porcar, Grego, Nicolau, Sales Franquet... La societat, però, especialment la incipient burgesia local, molt condicionada pel clergat conservador (els bisbes Aznar i Rocamora) i l'aristocràcia terratinent (marquès de Bellet, comte de Bañuelos, marquès de Tamarit,...), acaba dimintint i rebutjant les apostes pels canvis. Les elits creatives, a poc a poc, opten per fugir, ofegades per la mitjanja, com també ho fan els incipients propietaris industrials, que haguessen pogut esdevindre el motor del canvi com a altres ciutats i viuen més temps a Barcelona que a Tortosa. Els que no tenen més remei que quedar-se o trien viure a Tortosa per raons diverses (Matamoros, O'Callaghan, Pastor, Pauli, Landerer, Abril...) romanen en un cert aïllament gairebé sanitari per no entrar al joc dels despropòsits. A la ciutat queda qui queda.

Sobre aquesta època tan rica i tan inquietant tractaran les activitats del programa *Anys de llum a Tortosa*, organitzat amb gran esforç i treball per Leonardo Escoda i Pilar Lanau amb un nodrit equip de col·laboradors, tots plegats convidant a reflexionar sobre el que fou i el que hagués pogut ser. ■